

Apoštol Pavol a jeho učenie o ospravedlnení

Námestie sv. Petra vo Vatikáne sa aj v stredu zaplnilo pútnikmi z celého sveta, ktorí si prišli vypočuť katechézu pápeža Benedikta XVI. počas jeho pravidelnej stredajšej generálnej audiencie.

12.01.2009

Drahí bratia a sestry,

na ceste, na ktorú sme sa pod vedením sv. Pavla vydali, sa dnes

chceme pristaviť pri téme, ktorá bola v období reformácie v centre sporov: je to otázka ospravedlnenia. Ako sa môže človek stať v Božích očiach spravodlivým? Keď sa Pavol na ceste do Damasku stretol so Zmŕtvychvstalým, bol už zrelým mužom: bezúhonným, čo do spravodlivosti podľa zákona (porov. Flp 3, 6), v dodržiavaní Mojžišových predpisov prevyšoval mnohých svojich súčasníkov a horlil za obyčaje otcov (porov. Gal 1, 14). Zjavenie pri Damasku mu radikálne zmenilo život: všetky zásluhy, dosiahnuté v rámci počestnej náboženskej kariéry, odteraz považoval za „stratu“ v porovnaní s vynikajúcou hodnotou poznania Ježiša Krista (porov. Flp 3, 8). List Filipanom nám ponúka pôsobivé svedectvo o Pavlovom prechode od spravodlivosti založenej na zákone a dosiahnutej zachovávaním predpísaných skutkov, k spravodlivosti založenej na viere v Krista: pochopil, že to, čo

dovtedy považoval za zisk, je pred Bohom v skutočnosti stratou, a preto sa rozhodol celý svoj život založiť na Ježišovi Kristovi (porov. Flp 3, 7). Tým pokladom ukrytým v poli a drahocennou perlou, do získanie ktorej investoval všetko ostatné, už neboli skutky podľa zákona, ale Ježiš Kristus, jeho Pán.

Vzťah medzi Pavlom a Zmŕtvychvstalým sa stáva takým hlbokým, že ho to privádza k tvrdeniu, že Kristus už nie je len jeho životom, ale jeho žitím, až do tej miery, že aj zomrieť je pre neho ziskom, lebo to znamená byť s ním (porov. Flp 1, 21). Niežeby opovrhoval životom, ale pochopil, že pre neho život už nemá iný cieľ, ani netúži po inom, len aby – ako na atletických pretekoch – mohol dosiahnuť Krista a byť navždy s ním: Zmŕtvychvstalý sa stal počiatkom i záverom jeho existencie, dôvodom i cieľom jeho behu. Iba starosť o

dozretie vo viere tých, ktorým priniesol evanjelium, a starosť o všetky cirkvi, ktoré založil (porov. 2 Kor 11, 28), ho viedli k tomu, aby spomalil beh k svojmu jedinému Pánovi a počkal na učeníkov, aby mohli bežať k tomuto cieľu spolu s ním. Ak v jeho dovtedajšom zachovávaní zákona nebolo nič, čo by si mohol z pohľadu morálnej integrity vyčítať, keď spoznal Krista, už viac sám seba neposudzuje (porov. 1 Kor 4, 3 – 4), ale sústreďuje sa len na to, aby bežal ďalej a zmocnil sa toho, ktorý sa zmocnil jeho (porov. Flp 3, 12).

Práve pre túto osobnú skúsenosť vzťahu s Ježišom Kristom kladie Pavol do centra svojho evanjelia nezmieriteľný protiklad medzi dvoma alternatívnymi cestami k spravodlivosti: jedna spočíva na skutkoch podľa zákona, druhá je založená na milosti viery v Krista. Alternatíva medzi spravodlivosťou zo

skutkov podľa zákona a spravodlivosťou z viery v Krista sa stáva jednou z hlavných tém jeho listov: „My sme rodení Židia, nie hriešni pohania, a vieme, že človek nie je ospravedlnený zo skutkov podľa zákona, ale iba skrze vieru v Ježiša Krista. Aj my sme uverili v Krista Ježiša, aby sme boli ospravedlnení z viery v Krista, a nie zo skutkov podľa zákona, lebo zo skutkov podľa zákona nebude ospravedlnený nijaký človek“ (Gal 2, 15 – 16). A kresťanom v Ríme pripomína, že „všetci zhrešili a chýba im Božia sláva; ale sú ospravedlnení zadarmo jeho milosťou, vykúpením v Kristovi Ježišovi“ (Rim 3, 23 – 24). A dodáva, že „si myslíme, že človek je ospravedlnený skrze vieru bez skutkov podľa zákona“ (tamže 28). Luther toto miesto preložil takto: „ospravedlnený iba z viery“. Vrátime sa k tomu na záver tejto katechézy. Najskôr musíme objasniť, čo značí tento zákon, spod ktorého sme

oslobodení a čo sú to tie „skutky podľa zákona“, ktoré neospravedlňujú.

Už v spoločenstve v Korinte existoval názor, ktorý sa potom v dejinách sústavne znova objavoval; ten názor spočíval v tvrdení, že ide o morálny zákon a že kresťanská sloboda teda spočíva v oslobodení od etiky. Preto v Korinte kolovali slová πάντα μοι ἔξεστιν - všetko mi je dovolené. Je zrejmé, že takáto interpretácia je nesprávna: kresťanská sloboda nie je libertinizmus a oslobodenie, o ktorom hovorí sv. Pavol, nie je oslobodením od robenia dobrých skutkov.

Čo teda znamená ten zákon, spod ktorého sme oslobodení a ktorý nezachraňuje? Pre sv. Pavla, ako aj pre všetkých jeho súčasníkov, znamenalo slovo zákon Tóru ako celok, do ktorého patrilo päť Mojžišových kníh. Tóra v

interpretácii farizejov, ktorú študoval a osvojil si aj Pavol, znamenala súbor noriem správania – počnúc etickým jadrom až po zachovávanie rituálnych a kultových predpisov –, ktoré v zásade určovali identitu spravodlivého človeka. Išlo osobitne o obriezku, predpisy o čistých pokrmoch i o rituálnej čistote všeobecne, predpisy týkajúce sa zachovávania soboty, atď. O ich dodržiavaní sa často hovorilo aj v diskusiách medzi Ježišom a jeho súčasníkmi. Všetky tieto predpisy, vyjadrujúce spoločenskú, kultúrnu a náboženskú identitu, sa stali zvlášť dôležitými v čase helénskej kultúry, počnúc tretím storočím pred Kristom. Táto, v tej dobe univerzálna kultúra, bola na prvý pohľad racionálna, polyteistická a zdanlivo tolerantná, no vytvárala silný tlak na kultúrnu uniformitu, a tým ohrozovala identitu Izraela, ktorý bol politicky prinútený vstúpiť do tejto spoločnej identity helénskej kultúry a

v dôsledku toho strácala vlastnú identitu, teda cenné dedičstvo viery otcov, viery v jediného Boha a v Božie prisľúbenia.

Voči tomuto kultúrnemu tlaku, ktorý ohrozoval nielen izraelskú identitu, ale aj vieru v jediného Boha a v jeho prisľúbenia, bolo potrebné vytvoriť múr odlišnosti, obranný a ochranný štít cenného dedičstva viery. Tento múr spočíval práve v dodržiavaní židovských predpisov a tradícií.

Pavol, ktorý si osvojil toto zachovávanie predpisov práve ako ochranu Božieho daru, dedičstva viery v jediného Boha, videl ohrozenie tejto identity práve v slobode kresťanov: preto ich prenasledoval. V okamihu svojho stretnutia so Zmŕtvychvstalým však pochopil, že Kristovým vzkriesením sa situácia radikálne zmenila. S Kristom sa Boh Izraela, jediný pravý Boh, stáva Bohom všetkých národov. Múr – tak to hovorí v Liste Efezanom

– medzi Izraelom a pohanmi už viac nebol potrebný: je to Kristus, ktorý ochraňuje pred polyteizmom a všetkými jeho úchylkami; je to Kristus, ktorý nás spája s jediným Bohom a v jedinom Bohu; je to Kristus, ktorý zaručuje našu pravú identitu v rôznosti kultúr. Múr už nie je viac potrebný, našou spoločnou identitou v rozličnosti kultúr je Kristus a je to on, kto nás ospravedlňuje. Byť spravodlivým jednoducho značí byť s Kristom a v Kristovi. A to stačí. Už netreba zachovávať žiadne iné predpisy. Preto je Lutherovo vyjadrenie sola fide pravdivé, ak viera sa nekladie proti milosrdenstvu (caritas), proti láske. Veriť značí hľadiť na Krista, zveriť sa Kristovi, primknúť sa k nemu, pripodobniť sa Kristovi, jeho životu. A Kristovou podobou, Kristovým životom, je láska; preto veriť znamená pripodobniť sa Kristovi a vstúpiť do jeho lásky. Preto sv. Pavol v Liste Galaťanom, v ktorom

zvlášť rozvinul svoje učenie o ospravedlnení, hovorí o viere, ktorá sa prejavuje láskou (porov. Gal 5, 14).

Pavol vie, že v dvojitej láske k Bohu a k blížnemu je obsiahnutý a splnený celý zákon. Tak v spoločenstve s Kristom, vo viere, ktorá plodí lásku, je uskutočnený celý zákon. Stávame sa spravodlivými tým, že vstupujeme do spoločenstva s Kristom, ktorý je láska. To isté vidíme aj v evanjeliu budúcej nedele, na slávnosť Krista Kráľa. Je to evanjelium o sudcovi, ktorého jediným kritériom je láska. Pýta sa len jedno: Navštívil si ma, keď som bol chorý? Keď som bol v žalári? Dal si mi jesť, keď som bol hladný, zaodel si ma, keď som bol nahý? A tak o spravodlivosti rozhoduje láska. Na konci tohto evanjelia môžeme temer povedať: iba láska, iba milosrdná láska. No medzi týmto evanjeliom a sv. Pavlom neexistuje protirečenie. Je to rovnaké chápanie, podľa ktorého spoločenstvo s

Kristom, viera v Krista, plodí lásku. A láska je uskutočnením spoločenstva s Kristom. Takto a nijako inak sme spravodliví v zjednotení s ním.

Nakoniec len môžeme prosiť Pána, aby nám pomohol veriť. Skutočne veriť; veriť znamená žiť jednotu s Kristom, premenu svojho života. A takto, premenení jeho láskou, láskou k Bohu a k blížnemu, sa môžeme stať v Božích očiach skutočne spravodlivými.

Vatikán (19. novembra, RV)

.....

pdf | document generated
automatically from [https://
dev.opusdei.org/sk-sk/article/apostol-
pavol-a-jeho-ucenie-o-ospravedlneni/](https://dev.opusdei.org/sk-sk/article/apostol-pavol-a-jeho-ucenie-o-ospravedlneni/)
(13.08.2025)